

linna vaimulikkude ametisse kinnitamise õigust, tahab Tartus kiriku ja koolide visitatsioonid ette võtta ja kisub 6. käsust üleastujate süütegude harutamise enda kätte, tungides sellega linna konsistooriumi ja magistraadi kompetentsi. Superintendendid püüdsid omakorda linna mõjuvõimu kiriku korraldusele vähendada ja avaldasid selles suunas survet isegi linna teenistuses seisvaile kirikuõpetajaile.

Ka Rootsi asevalitseja vahetuskord linnaga oli sageli õige terav. Kuigi riigi keskvalitsus oma esindajaks Tartu määras harilikult Liivimaalt pärit isikuid (Fabian Wrangel Liivis tuntud mõjurikkast aadliperekonnast ja tema surma järel a. 1641 ooberst Andreas Kosküll), asusid viimased järjekindlalt riigi keskvalitsuse seisukohale. Eriti teravasti pörkasid asevalitsejate ja linnamagistraadi võimupiirid kokku politseiliste korralduste alal, kus tõepoolest kerge ei olnud mõlema võimu vahel tõmata kindlat demarkatsioonijoont. Et raad õieti hell oli oma õiguste ning eesõiguste suhtes ja sel alal asevalitsejale ei tahtnud teha mingisuguseid mõõndusi, siis tekkisid mõnikord tühiseist põhjustist õieti ägedad tülid.

Uute riiklike asutiste kõrval jäid vanad, orduajast põlvnevad poliitilised korraldused ikka enam varju. Eriti muutus nüüd maapäevade koosseis: linnade eemalejäämisega laskusid maapäevad kõigi Liivi võimude ja seisuste esinduse kohalt võrdlemisi piiratud poliitilise tähtsusega aadlmeeste koondiseks. Juba Rootsi valitsuse esimesil aastakümneil loobusid Tartu ja Pärnu, väiksemaist Liivimaa linnadest juba rääkimata, saadikute läkitamisest maapäevadele. Säärased tagajärjedelt tähtsa kõrvalejäämise mõjustasid esijoonel tulunduslikud kaalutlused ja linnakodanikkude õige arusaamine üldise poliitilise situatsiooni täielisest muutusest. Et maapäevad uutes tingimustes enam ei saanud etendada endist osa maa asjade juhtimisel, et selle vastu kõrgema võimu kandjatega otsekohesesse kokkupuutesse astumise teel otstarbekohasem tundus olevat oma kohalikke huve rahuldada, siis ei leidnud Liivi linnad peale Riia enam tarvilise olevat oma vähenenud rahalisi vahendeid kulukate, kuid vähekasulikkude maapäeva-saadikute peale raisata, eelistades selle asemel saatkondi Riia kindralkubernerile või Stokholmi keskvalitsuse juurde, saatkondi, kelle oodatav ja ka tõepoolest saadav reaalne kasu oli võrdlemata suurem. Et see tähtsuse vahetus sündis vähehaaval, kuid paratamatu järjekindlusega, selleks pakuvad Tartu rae protokollid jällegi huvitavaid näiteid. Alguses tunnustavad nii raad kui ka kodanikkude enamik vajadust linna esindust maapäevale saata, et „allda zu vigiliren, das nicht vielleicht etwas wieder diese stadt möchte verlauffen“. Kui saadikud siiski läkitamata jäävad, siis vabandatakse seda rahaliste ressursside puudumisega. Alles hiljemini asub linnavalitsus varjatult seisukohale, mille Väikese Gildi oldermann juba a. 1642 oli väljendanud: „es würde auf diesem Landtag von Kaufmanschaft und andern Sachen nichts tractiret als nur von Ahnrichtung eines Landkastens und Stiftung etzlicher landrätze, drum sey es unnötig dahin zu reisen, die Landschaft würde der Stadt nichts geben und auch nichts nehmen“. A. 1650 näeme juba, et linnapea Warnecke ja raehärra Schlottmann, kes parajasti maapäeva koosolekute ajal Riias viibisid linna huve kindralkubernerile juures kaitsmas, ülearuseks pidasid maapäeva istungeile minna.

Kujunenud tingimustes ei omanud Tartu oma kohalikkude huvide kaitseks teisi abinõusid kui otsekohesest apelleerimist maal valitseva kõrgema võimu poole. Seda abinõu kasutasid nii raad kui ka gildid õieti ohtralt, pöördudes sageli Riiga kindralkubernerile poole ja mõnigi kord otsekohe Stokholmi. Nagu juba mainitud, olid linnade, eriti Tartu suhted Rootsi keskvalitsusega üldiselt rahuldavad. Rootsi